

Adam Białoń, *Hauser Leopold Franciszek (1844-1908)* [w:] Tekstowa kartoteka osobowa przemyslan, pod red. Anny Siciak, na stronie Przemyskiej Biblioteki Publicznej; zob. także: Adam Białoń, *Hauser Leopold Franciszek (1844-1908)* [w:] *Słownik biograficzny twórców oświaty i kultury XIX i XX wieku Polski południowo-wschodniej*, pod red. Andrzeja Meissnera, Kazimierza Szmyda, Rzeszów 2011 s. 145-146

Hauser Leopold Franciszek (1844–1908), prawnik, radca C.k. Sądu Krajowego oraz Wyższego Sądu Krajowego we Lwowie, pisarz i poeta, działacz amatorskiego ruchu teatralnego, archiwariusz, publicysta, autor prac naukowych, działacz społeczno-kulturalny.

Ur. 22 XI 1844 r. w Kałuszu. Był synem Rudolfa funkcjonariusza państwowego i zarządcy dóbr kameralnych oraz Emilii z domu Frühwirth. Rodzina często zmieniała miejsce zamieszkania: kolejno Kałusz, Medenice i Dobromil, gdzie prawdopodobnie ukończył szkołę ludową. Naukę kontynuował w C.k. Gimnazjum w Przemyślu, uwieńczoną złożonym egzaminem maturalnym w 1863 r. W tym też roku zapisał się na studia, na wydz. filozoficzny UJK. Udział w powstaniu styczniowym przypłacił siedmiomiesięcznym aresztem. Po uwolnieniu w r. 1864 ponownie zapisał się na studia tym razem na Wydz. Prawa UJK. Ukończył je w 1867 r. Mieszkając w Przemyślu, rozpoczął pracę w sądownictwie, kolejno w Przemyślu, Jaworowie, Dobromilu i Ustrzykach Dolnych. W 1876 r. założył rodzinę, żeniąc się z Wandą Kamilą Daukszanką, z którą miał trzy córki. Aktywnie uczestniczył w życiu kulturalnym i społecznym Przemyśla.

Jemu przypisuje się inicjatywę zorganizowania w tym mieście w październiku 1869 r. serii amatorskich przedstawień teatralnych. Grających w nich amatorów nazywano „zespołami hauserowskimi”. Ruch teatralny zainicjowany wówczas, w r. 1879 przybrał ostatecznie postać statutowego towarzystwa pod nazwą Przemyskie Tow. Dramatyczne. Hauser opracował projekt statutu Tow., a następnie w latach 1879–1881 pełnił w nim różne funkcje. W 1882 r. ofiarował Tow. własną, składającą się z 300 pozycji bibliotekę dzieł teatralnych. Był również członkiem Przemyskiego Tow. Muzycznego, Stow. Rękodzielników „Gwiazda”, Stow. Straży Ogniowej Ochotniczej Miasta Przemyśla, członkiem Wydz. Tow. Bursy Przemyskiej. Działal również we władzach samorządowych. W 1879 r. został dokooptowany do Rady Miejskiej w Przemyślu. Oprócz pisania utworów scenicznych (komedii: *Ostatni z paniczów*, *Świątobliwi* i dramatu: *Poeta i utwór jego*) oraz tłumaczenia tychże z obcych języków, był autorem prac o charakterze publicystyczno-naukowym m.in.: *Znaczenie pomnika gwardianowi O.O. Reformatorów ks. Krystianowi Szykowskiemu wzniesionego na dniu 30 sierpnia 1877 roku w Przemyślu*. W grudniu 1878 r. z jego inicjatywy ukazuje się pierwszy numer tygodnika „San” pisma społeczno-ekonomicznego, zaś 1 III 1879 r. czasopisma „Urządnik”. Publikował również swe artykuły w prasie lwowskiej („Kurier Lwowski”) i krakowskiej. Z kolei swe nowele i opowiadania zamieszczał w czasopismach „Kurier Warszawski”, „Urządnik”, „Prawnik”. Pisał też wiersze satyryczne, które pod pseudonimem „Toja” lub anonimowo publikował w periodykach „Chochlik”, „Śmigus”, „Osa”. W 1879 r. Rada Miejska w Przemyślu powierzyła mu pieczę

nad Archiwum Starożytnym Miasta Przemyśla, mianując archiwariuszem. Zaowocowało to najpoważniejszym dziełem naukowym w dorobku Hausera. Korzystając z bogatego zasobu archiwalnego wydał *Monografię Miasta Przemyśla* (1882). Jego publikacja została wysoko oceniona przez świat polskiej nauki. W listopadzie 1882 r., Rada Miejska nadała mu godność Honorowego Obywatela miasta Przemyśla. Od grudnia 1882 r. do marca 1884 r. mieszkał w Samborze, pracując w tamtejszym Sądzie Obwodowym. Działał tam również na polu kulturalnym zakładając Tow. Dramatyczne. W kwietniu 1884 r. otrzymał nominację na stanowisko sędziego powiatowego w Sądzie Powiatowym w Monasterzyskach. O jego owocnej i aktywnej tam pracy świadczy przyznanie mu godności Honorowego Obywatela Monasterzysk. Prawdopodobnie już 1887 r. musiał się przenieść na nową placówkę w Żółkwi na stanowisko sędziego powiatowego. Tam również władze nadały mu tytuł Honorowego Obywatela Żółkwi. Ukończeniem jego pracy zawodowej był awans i przeniesienie w r. 1898 do Lwowa, gdzie został mianowany radcą C.k. Sądu Krajowego. Krótko też pracował jako asesor w Sądzie Powiatowym dla Spraw Dochodów Skarbowych we Lwowie. W 1898 r. uzyskał nominację na radcę C.k. Wyższego Sądu Krajowego. We Lwowie był członkiem Tow. Prawniczego Lwowskiego i członkiem jego Wydz. W 1905 r. wybrano go członkiem Rady Miejskiej we Lwowie. Był głównym inicjatorem założenia Krajowego Związku Sędziów, który 10 XI 1907 r. wybrał go pierwszym swoim prezydentem. Funkcję tę pełnił aż do śmierci. Zm. 9 V 1908 r. we Lwowie w wieku 64 lat. Pochowany został na Cmentarzu Łyczakowskim.

Bibliografia: AP w Przemyślu, Teki Leopolda Hausera, sygn. 1-12, 16-18, 20-45; AP w Przemyślu, Polskie Tow. Dramatyczne im. A. Fredry w Przemyślu, sygn. 1-2, 5-6, 9-10, 15, 18; AP w Przemyślu, Zbiór szczątków zespołów z terenu Przemyśla – akta Komitetu budowy pomnika; AP w Przemyślu, Akta miasta Przemyśla, sygn. 618a; Arch. Archidiecezjalne w Przemyślu, akta: Parafia Przemyśl – Katedra, *Księgi chrztów, Szematyzm Królestwa Galicji i Lodomerii... na rok 1882 i następne do roku 1908*; Fenczak A., *Leopold Hauser*, Przemyśl 1983, Frankowski S., *Stanisław Leopold Hauser*, „Rocznik Przemyski” 1970, t. 13-14, s. 543-550; Kohn G., *Wspomnienia o śp. Leopoldzie Hauserze*, „Gazeta Przemyska” 1913, nr 8; *Leopold Hauser* [Nekrolog], „Kurier Lwowski” z 10 V 1908; „Przeгляд Sądowy i Administracyjny” 1880, nr 27; 1882, nr 46; 1884, nr 11; „San” 1880, nr 25 i 27; 1882, nr 47 i 49; *Sylwetki naszych kandydatów. Leopold Hauser*, „Echo znad Sanu” 1885, nr 4.